

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА”
(для бакалаврів, магістрів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено доцентом кафедри соціальної психології та соціальних технологій *В. В. Зонем*

Затверджено на засіданні кафедри соціальної психології та соціальних технологій (протокол № 5 від 18.09.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Зонь В. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Соціальна політика” (для бакалаврів, магістрів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 28 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст самостійної роботи з дисципліни “Соціальна політика”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс навчальної дисципліни “Соціальна політика” ґрунтується на емпіричному матеріалі, статистичній інформації, дослідженні соціально-політичної ситуації у контексті українських реалій. Курс поєднує академічну, теоретичну політику із практичною, дієвою. Необхідність викладання курсу “Соціальна політика” зумовлена кількома чинниками, серед яких — особливості соціально-економічної ситуації в країні, характер розвитку сучасного українського суспільства, його інституційної структури, специфіка соціальних процесів та інші, що визначають сучасну суспільну ситуацію.

Мета і завдання курсу — ознайомити студентів з базовими концептами та практичними основами соціальної політики.

Мета дисципліни:

- засвоїти основи формування та реалізації соціальної політики;
- забезпечити професійну компетентність у сфері соціальної політики;
- засвоїти основні теоретичні засади соціальної політики;
- ознайомитися з історією соціальної політики, соціальної політики у перехідній економіці;
- визначити соціальні наслідки економічних рішень, заходів соціального захисту населення;
- дослідити державну політику на ринку праці, здійснення фінансування соціальної політики.

Завдання курсу:

- сформувати вміння, необхідні для організації та планування соціальної політики;
- засвоїти практичні навички діяльності в інститутах держави з питань соціальної політики;
- визначити зв'язки між соціальними наслідками економічних рішень і заходами соціального захисту населення.

Дисципліна “Соціальна політика” пов'язана майже з усіма раніше засвоєними дисциплінами, зокрема з такими: “Історія держави і права”, “Керівництво соціальною сферою”, “Соціальна робота” та ін.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми		
1 2 3 4 5	<p>Змістовий модуль I. Історичний шлях становлення та розвитку соціальної політики</p> <p>Вступ до соціальної політики. Об’єкт і предмет соціальної політики. Суспільство та його структура</p> <p>Теоретичні основи формування та реалізації соціальної політики</p> <p>Механізми соціальної політики</p> <p>Історія соціальної політики</p> <p>Цивілізація і соціальна політика</p>		
	6 7 8 9 10	<p>Змістовий модуль II. Соціальна політика, її інструментарій та інститути</p> <p>Реформи соціальної політики: досвід і наслідки. Структура суспільства і соціальні реформи</p> <p>Соціальна політика в перехідній економіці</p> <p>Соціальна політика в періоді трансформації</p> <p>Соціальні наслідки пенсійної реформи</p> <p>Соціальна експертиза</p>	
		Разом годин: 108	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА”

Змістовий модуль I. Історичний шлях становлення та розвитку соціальної політики

Тема 1. Вступ до соціальної політики. Об'єкт і предмет соціальної політики. Суспільство та його структура

Методичні вказівки. Розуміти суспільство як сукупність людей, об'єднаних історично обумовленими соціальними формами. Розглядати домогосподарство як осередок суспільства. Дослідити соціальні пріоритети і механізми управління соціальним розвитком.

Визначити, які фактори сприяють збереженню соціальної стабільності в суспільстві. Дослідити поділ соціальних функцій між державою, підприємствами, домогосподарствами і неурядовими організаціями. Розглянути, як реалізується принцип взаємної відповідальності в соціальному житті.

Визначити соціальну функцію держави. Дослідити соціальну функцію підприємств.

Дати визначення соціальної політики. Назвати предмет, завдання і функції соціальної політики (історія становлення, основні визначення). Проаналізувати етимологію поняття “політика” і його багатозначність. Проаналізувати співвідношення і взаємозв'язок політики і соціальної політики.

Мета. Надати базові поняття курсу соціальної політики.

Словникова робота: соціальна політика, соціальні форми, соціальні функції, домогосподарство.

Теми рефератів

1. Суспільство як сукупність людей, об'єднаних історично обумовленими соціальними формами.
2. Домогосподарство як осередок суспільства.
3. Соціальні пріоритети і механізми управління соціальним розвитком.
4. Збереження соціальної стабільності в суспільстві.
5. Поділ соціальних функцій між державою, підприємствами, домогосподарствами і неурядовими організаціями.
6. Реалізація принципу взаємної відповідальності в соціальному житті.

7. Соціальна функція держави.
8. Соціальна функція підприємств.
9. Визначення соціальної політики.
10. Предмет, завдання і функції соціальної політики.
11. Етимологія поняття “політика” і його багатозначність.
12. Співвідношення і взаємозв’язок політики і соціальної політики.
13. Соціальна політика як предмет вивчення.
14. Теорія і практика соціальної політики.

Література: основна [1; 3; 4; 7; 11];
додаткова [2; 3; 9–12]

Тема 2. Теоретичні основи формування та реалізації соціальної політики

Методичні вказівки. Розглянути внутрішню цілісність соціальної політики як єдність ресурсонакопичення і ресурсоспоживання.

Проаналізувати термін “соціальна політика” як предмет експертизи.

Проаналізувати соціальний ефект у коротко- та довгостроковій перспективах.

З’ясувати відмінність соціальної політики в широкому та вузькому значеннях. Дати визначення групування обмежень соціальної політики. Визначити поняття економічного ефекту і економічної ефективності соціальної політики.

Розглянути, як розробляється загальна стратегія соціальної політики і конкретні рішення щодо її реалізації законодавчими органами. Визначити види рішень законодавців у сфері соціальної політики — довгострокові та короткострокові.

Дати визначення наявних можливостей для реалізації ухвалення законодавчими органами рішень у сфері соціальної політики. Пояснити роль роботодавців у соціальній політиці: пасивна та активна. Визначити роль неурядових організацій як “ідеологічних” центрів соціальної політики.

Назвати об’єктивні причини соціального популізму.

Мета. Сформувати у студентів знання про основи формування та реалізації соціальної політики.

Словникова робота: ресурсонакопичення і ресурсоспоживання.

Теми рефератів

1. Внутрішня цілісність соціальної політики як єдність ресурсонакопичення і ресурсоспоживання.
2. Соціальна політика як предмет експертизи.
3. Віднесення управлінського рішення до соціальних.
4. Соціальний ефект у коротко- та довгостроковій перспективах.
5. Соціальна політика в широкому та вузькому значеннях.
6. Групування обмежень соціальної політики.
7. Поняття економічного ефекту і економічної ефективності соціальної політики.
8. Розробка загальної стратегії соціальної політики і конкретних рішень щодо її реалізації законодавчими органами.
9. Види рішень законодавців у сфері соціальної політики — довгострокові та короткострокові.
10. Визначення наявних можливостей для реалізації ухвалення законодавчими органами рішень у сфері соціальної політики.
11. Роль роботодавців у соціальній політиці: пасивна та активна.
12. Роль неурядових організацій як “ідеологічних” центрів соціальної політики.
13. Об’єктивні причини соціального популізму.
14. Фінансово-кредитні установи у виробленні і здійсненні соціальної політики.

Література: основна [2; 3; 9–12];
додаткова [1; 3; 4; 7; 10]

Тема 3. Механізми соціальної політики

Методичні вказівки. Вказати законодавчу і нормативну базу.

Розглянути, що таке системоутворююче державне соціальне законодавство. Назвати нормативні матеріали поточного характеру в соціальній політиці. З’ясувати, в який спосіб здійснюється соціальна законотворчість на регіональному і місцевому рівнях.

Визначити блоки фінансово-кредитного механізму. Розглянути, яким чином використовуються податкові важелі і стимули для орієнтації роботодавців на здійснення соціальної політики.

Визначити, як застосовуються політичні методи — лобіювання рішень у сфері соціальної політики, створення “громадської думки”.

Назвати економічні передумови соціальної відповідальності домогосподарств.

Визначити диференціацію соціальної відповідальності держави перед домогосподарствами із різними рівнями душевих доходів.

Визначити загальні принципи організації інституційної мережі соціальної політики.

Мета. Сприяти розвитку компетентності стосовно механізмів соціальної політики.

Словникова робота: соціальне законодавство, фінансово-кредитний механізм, соціальна відповідальність держави, інституційна мережа соціальної політики.

Теми рефератів

1. Законодавча і нормативна база соціальної політики.
2. Системоутворююче державне соціальне законодавство.
3. Нормативні матеріали поточного характеру в соціальній політиці.
4. Соціальна законотворчість на регіональному і місцевому рівнях.
5. Блоки фінансово-кредитного механізму.
6. Використання податкових важелів і стимулів для орієнтації роботодавців на здійснення соціальної політики.
7. Адміністративні рішення, спрямовані на підвищення рівня соціальної підтримки населення.
8. Політичні методи – лобювання рішень у сфері соціальної політики, створення “громадської думки”.
9. Економічні передумови соціальної відповідальності домогосподарств.
10. Диференціація соціальної відповідальності держави перед домогосподарствами із різними рівнями душевих доходів.
11. Загальні принципи організації інституційної мережі соціальної політики.
12. Об’єктивна зумовленість регіоналізації соціальної політики.

Література: основна [2–4; 16; 20];

додаткова [4–6; 9; 10]

Тема 4. Історія соціальної політики

Методичні вказівки. Розглянути натуралістичні та еволюціоністські напрями в соціальній науці.

Вивчити концепції Т. Мальгуса, теорію природного відбору Г. Спенсера, теорію вільного підприємництва А. Сміта та ін.

Дослідити бідність як соціальне благо: соціал-дарвіністська модель явища; А. Сміт, Т. Мальтус, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, Г. Фоссет, П.-Ж. Прудон та ін.

Бідність як соціальне зло: егалітаристський напрям. Концепції Ж. Реклю і К. Маркса.

Розглянути типологію бідності: Реклю — бідність і убогість як крайня міра бідності; Маркс і Енгельс — три типи бідності.

Проаналізувати поняття “бідність” як соціальну хворобу: теорії соціологів-реформаторів.

Розглянути емпіричні дослідження проблеми бідності: Дж. Шатлуорт, Ф. Іден, Ч. Бут, С. Роунтрі (вивчення нижчого класу, структурні зв'язки бідності), Ф. ле Пле, Р. Шмоллер.

Мета. Ознайомити студентів з історією соціальної політики.

Словникова робота: натуралістичні напрями в соціальній науці, еволюціоністські напрями в соціальній науці, теорія природного відбору, теорія вільного підприємництва.

Теми рефератів

1. Натуралістичні та еволюціоністські напрями в соціальній науці.
2. Концепція Т. Мальгуса.
3. Теорія природного відбору Г. Спенсера.
4. Теорія вільного підприємництва А. Сміта.
5. Бідність як соціальне благо: соціал-дарвіністська модель явища; А. Сміт, Т. Мальтус, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, Г. Фоссет, П.-Ж. Прудон та ін.
6. Бідність як соціальне зло: егалітаристський напрям.
7. Концепції Ж. Реклю і К. Маркса.
8. Типологія бідності: Реклю — бідність і убогість як крайня міра бідності.
9. Типологія бідності: Маркс і Енгельс — три типи бідності.
10. Бідність як соціальна хвороба: теорії соціологів-реформаторів.
11. Емпіричні дослідження проблеми бідності: Дж. Шатлуорт, Ф. Іден, Ч. Бут, С. Роунтрі, Ф. ле Пле, Р. Шмоллер.

Література: основна [2–4; 16; 20];
додаткова [7–10]

Тема 5. Цивілізація і соціальна політика

Методичні вказівки. Проаналізувати еволюцію поглядів суспільства на соціальну політику. Розглянути соціальну політику як чинник революційних і еволюційних змін. Визначити перспективи соціальної політики.

Розглянути історію розвитку соціально орієнтованої економіки. Вивчити формування концепції соціально орієнтованої ринкової економіки. Розглянути дискусії віденської (Й. Шумпетер) і франкфуртської (Ф. Хайєк, В. Ойкен) шкіл. Розглянути патерналістську модель соціальної політики та її принципи. Я. Корнаї, О. Шкаратан: підходи до визначення патерналізму і етатизму.

Дати визначення соціального страхування як основи формування держави загального добробуту. Проаналізувати систему і механізм соціального страхування. Розглянути історію становлення системи соціального страхування.

Мета. Ознайомити студентів з історією розвитку соціальної політики залежно від розвитку цивілізації.

Словникова робота: бідність, соціально орієнтована ринкова економіка, патерналістська модель соціальної політики, держава загального добробуту, соціальне страхування.

Теми рефератів

1. Еволюція поглядів суспільства на соціальну політику.
2. Соціальна політика як чинник революційних і еволюційних змін.
3. Перспективи соціальної політики.
4. Бідність як соціальна категорія і значна соціальна проблема.
5. Соціально орієнтована економіка і соціальна політика.
6. Історія розвитку соціально орієнтованої економіки.
7. Формування концепції соціально орієнтованої ринкової економіки.
8. Дискусії віденської (Й. Шумпетер) і франкфуртської (Ф. Хайєк, В. Ойкен) шкіл.
9. Дж. Кейнс і концепція соціальної держави.
10. Патерналістська модель соціальної політики та її принципи.
11. Я. Корнаї, О. Шкаратан: підходи до визначення патерналізму і етатизму.

12. Соціальне страхування — основа формування держави загального добробуту.
13. Система і механізм соціального страхування. Історія становлення системи соціального страхування.

Література: основна [2–5; 7–13; 17–21];

додаткова [7–10]

Змістовий модуль II. Соціальна політика, її інструментарій та інститути

Тема 6. Реформи соціальної політики: досвід і наслідки. Структура суспільства і соціальні реформи

Методичні вказівки. Вказати передумови реформ соціальної політики. Визначити обмеження реформування соціальної політики в державах різних типів. Дослідити підготовленість населення до змін соціальної політики. Оцінити наслідки реформ соціальної політики.

Вивчити процес створення соціального і ринкового господарства у Німеччині у другій половині ХХ ст.

Проаналізувати розвиток шведської моделі держави загального добробуту.

Розглянути кризу держави загального добробуту і нові виклики соціальних реформ. Дослідити поширення у західних країнах “синдрому безвідповідальності”.

Мета. Ознайомити студентів з напрямками реформ соціальної політики.

Словникова робота: соціальне господарство, ринкове господарство, держава загального добробуту.

Теми рефератів

1. Передумови реформ соціальної політики.
2. Обмеження реформування соціальної політики в державах різних типів.
3. Підготовленість населення до змін соціальної політики.
4. Оцінка наслідків реформ соціальної політики.
5. Створення соціального і ринкового господарства у Німеччині у другій половині ХХ ст.
6. Розвиток шведської моделі держави загального добробуту.

7. Криза держави загального добробуту і нові виклики соціальних реформ.
8. Поширення у західних країнах “синдрому безвідповідальності”.

Література: основна [1–9; 11–18];

додаткова [1; 2]

Тема 7. Соціальна політика в перехідній економіці

Методичні вказівки. Розглянути проблеми соціальної сфери при змінах державного ладу, які виникають при переході від капіталізму до соціалізму та від соціалізму до капіталізму.

Мета. Надати інформацію про причини змін соціальної політики в перехідній економіці.

Словникова робота: соціальна сфера, державний лад, капіталізм, соціалізм.

Теми рефератів

1. Проблеми соціальної сфери при змінах державного ладу, які виникають при переході від капіталізму до соціалізму.
2. Проблеми соціальної сфери при змінах державного ладу, які виникають при переході від соціалізму до капіталізму.

Література: основна [1–9; 11–18];

додаткова [1–4]

Тема 8. Соціальна політика в періоді трансформації

Методичні вказівки. Розглянути планування в соціальній політиці.

Проаналізувати стратегії реалізації соціальної політики в перехідній економіці.

Визначити підготовленість владних структур до реформування соціальної політики.

Мета. Сприяти створенню уявлень відносно соціальної політики в періоді трансформації.

Словникова робота: владні структури.

Теми рефератів

1. Планування в соціальній політиці.

2. Стратегії реалізації соціальної політики в перехідній економіці.
3. Підготовленість владних структур до реформування соціальної політики.

Література: основна [1; 2];
додаткова [4; 5; 8; 9]

Тема 9. Соціальні наслідки пенсійної реформи

Методичні вказівки. Вказати загальні принципи пенсійної політики в ринковій економіці. Розглянути види пенсій за рівнями пенсійного забезпечення.

Розглянути функціонально-галузевий склад пенсійного забезпечення.

Розглянути наслідки підвищення пенсійного віку як механічного способу переходу до профіцитного бюджету державної пенсійної системи. Оцінити динаміку бюджету державної пенсійної системи.

Мета. Сприяти засвоєнню соціальних наслідків пенсійної реформи.

Словникова робота: пенсійна політика, бюджет державної пенсійної системи.

Теми рефератів

1. Загальні принципи пенсійної політики в ринковій економіці.
2. Види пенсій за рівнями пенсійного забезпечення.
3. Функціонально-галузевий склад пенсійного забезпечення.
4. Пенсійне законодавство.
5. Підвищення пенсійного віку як механічний спосіб переходу до профіцитного бюджету державної пенсійної системи.
6. Оцінка динаміки бюджету державної пенсійної системи.
7. Зміна пенсійного віку і фінансові наслідки для населення граничних вікових груп.

Література: основна [2–4];
додаткова [1; 6; 7; 9]

Тема 10. Соціальна експертиза

Методичні вказівки. Розглянути поняття “соціальна експертиза”, основне завдання соціальної експертизи.

Визначити поняття експертизи як процесу дослідження експертом питань, що потребують спеціальних знань, і подальше подання мотивованих висновків.

Дати визначення рівня життя населення і динаміки соціальної напруженості. Розглянути етапи, технології та організацію соціальної експертизи.

Мета. Сприяти засвоєнню соціальних наслідків пенсійної реформи.

Словникова робота: соціальна експертиза, соціальна напруженість.

Теми рефератів

1. Соціальна експертиза та її основне завдання.
2. Поняття експертизи як процесу дослідження експертом питань, що потребують спеціальних знань, і подальше подання мотивованих висновків.
3. Визначення рівня життя населення і динаміки соціальної напруженості.
4. Етапи, технології та організація соціальної експертизи.

Література: основна [2–4];
додаткова [1; 6; 7; 9]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сутність і зміст соціальної політики.
2. Основна мета соціальної політики.
3. Основні завдання соціальної політики.
4. Основні суб'єкти соціальної політики.
5. Соціальні форми спільного життя.
6. Принципи соціальної політики.
7. Які осередки суспільства розглядаються в соціальній політиці?
8. Моделі соціальної стабільності в суспільстві.
9. Соціальна функція держави.
10. Соціальна функція підприємств.
11. Внутрішня цілісність соціальної політики.
12. Соціальна політика як витрати.
13. Соціальна політика як джерело додаткових коштів.
14. Соціальна стратегія.

15. Бюджет соціальної політики.
16. Управлінські рішення в соціальній політиці.
17. Перспективи позитивного ефекту в соціальній політиці.
18. Соціальний ефект у коротко- та довгостроковій перспективах.
19. Соціальна політика в широкому значенні.
20. Соціальна політика у вузькому значенні.
21. Обмеження соціальної політики.
22. Способи подолання політичних обмежень соціальної політики.
23. Поняття економічного ефекту соціальної політики.
24. Парадигма “відкритого суспільства”.
25. Суперечності між економічною та соціальною політикою.
26. Види рішень законодавців у сфері соціальної політики.
27. Державна дія на макроекономічні пропорції на користь соціальної політики.
28. Пасивна роль роботодавців у соціальній політиці.
29. Активна роль роботодавців у соціальній політиці.
30. Роль неурядових організацій у соціальній політиці.
31. Об’єктивні причини соціального популізму.
32. Діяльність фінансово-кредитних установ.
33. Діяльність Міжнародного банку реконструкції і розвитку в Україні у період ринкових реформ.
34. Застосування додаткових важелів і стимулів для орієнтації роботодавців на здійснення соціальної політики.
35. Політичні методи — лобіювання рішень у сфері соціальної політики, створення “відкритого суспільства”.
36. Економічні передумови соціальної відповідальності домогосподарств.
37. Диференціація соціальної відповідальності держави перед домогосподарствами.
38. Регіоналізація соціальної політики.
39. Параметри соціального розвитку регіонів.
40. Концептуальні засади соціальної політики.
41. Бідність як соціальна категорія і значна соціальна проблема.
42. Концепція Т. Мальтуса.
43. Теорія природного відбору Г. Спенсера.
44. Теорія вільного підприємництва А. Сміта.
45. Бідність як соціальне благо.
46. Бідність як соціальне зло.

47. Типологія бідності.
48. Емпіричні дослідження проблеми бідності: Дж. Шатлуорт, Ф. Ден, Ч. Бут, С. Роунтрі.
49. Методологічні передумови вивчення бідності в американській соціології.
50. Релятивізація розуміння бідності.
51. Бідність як соціальне зло: егалітаристський напрям.
52. Поняття структури бідності.
53. Концепція соціально орієнтованої ринкової економіки.
54. Основні елементи соціально орієнтованої ринкової економіки.
55. Дж. Кейнс і концепція соціальної держави.
56. Концепція держави загального добробуту.
57. Патерналістська модель соціальної політики.
58. Типи моделей держави загального добробуту та соціальне страхування.
59. Історія становлення системи соціального страхування, ідейні джерела: Мірабо, Сміт, Лейбніц, Гоббс, Бріссо, Кондорсе.
60. Політичні підстави впровадження системи соціального страхування.
61. Криза парадигми соціального страхування та її причини.
62. Обмеження реформування соціальної політики в державах різних типів.
63. Оцінка результатів реформ соціальної політики.
64. Джерела концепції соціального ринкового господарства.
65. Виникнення і розвиток лібералізму в громадській думці Німеччини.
66. Лібералізм австрійської школи: Л. Мізес і Ф. Хайек.
67. Соціальний неолібералізм А. Мюллера-Армака.
68. Ордолібералізм В. Ойкена і Ф. Бема.
69. Концептуальні засади соціального ринкового господарства Л. Ерхарда.
70. Еволюція концепції соціального ринкового господарства у 1960–1970 рр.
71. Основні напрями соціальної політики Німеччини.
72. Основні принципи шведської моделі держави загального добробуту.
73. Соціальна політика в перехідній економіці.
74. Реалізація силової моделі соціальної політики.

75. Реалізація моделі соціальної політики переважно економічними методами.
76. Визначення планування в соціальній політиці.
77. Роль прогнозу у плануванні соціальної політики.
78. Розподіл цілей соціальної політики за часовими горизонтами.
79. Короткострокові цілі соціальної політики.
80. Загальні принципи пенсійної політики в ринковій економіці.
81. Державна пенсійна система.
82. Збільшення пенсійного віку.
83. Поняття експертизи.
84. Соціальна експертиза та її основне завдання.
85. Етапи, технології та організація соціальної експертизи.
86. Методи оцінювання змін у соціальній експертизі.
87. Варіанти інструкційного забезпечення соціальної експертизи.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Суспільство та його структура.
2. Соціальні пріоритети і механізми управління соціальним розвитком.
3. Розподіл соціальних функцій між державою, підприємствами, домогосподарствами і неурядовими організаціями громадянського суспільства.
4. Співвідношення і взаємозв'язок політики і соціальної політики.
5. Соціальна політика як предмет вивчення. Теорія і практика соціальної політики.
6. Внутрішня цілісність соціальної політики як єдність ресурсонакопичення і ресурсозбереження.
7. Соціальна стратегія. Забезпечення законодавчими та іншими нормативно-правовими документами і фінансовими ресурсами, довгострокові цілі розвитку суспільства.
8. Бюджет соціальної політики.
9. Віднесення управлінського рішення до соціального на основі оцінювання його позитивного впливу на соціальну сферу і рівень життя населення.
10. Соціальна політика в широкому і вузькому значеннях.
11. Групування обмежень соціальної політики.

12. Поняття економічного ефекту і економічної ефективності соціальної політики.
13. Розробка загальної стратегії соціальної політики і конкретних рішень щодо її реалізації законодавчими органами.
14. Механізми соціальної політики.
15. Інституційна структура соціальної політики.
16. Регіональні аспекти соціальної політики.
17. Соціологія бідності і розвиток теоретичних основ соціальної політики в західній соціології XIX – першій половині XX ст.
18. Бідність як соціальне благо: соціал-дарвіністська модель явища. А. Сміт, Т. Мальтус, Д. Рікардо, Дж. С. Мілль, Г. Фоссет, П.-Ж. Прудон.
19. Бідність як соціальне зло: егалітаристський напрям. Концепції Ж. Реклю і К. Маркса.
20. Розвиток теоретичних підходів до побудови соціальної політики в другій половині XX ст. Концепція соціальної держави. Соціально орієнтована економіка.
21. Соціальне страхування – основа формування держави загального добробуту.
22. Створення соціального і ринкового господарства в Німеччині у другій половині XX ст.
23. Концептуальні основи соціального ринкового господарства Л. Ерхарда. Цілі соціального ринкового господарства. Соціальні основи ринкової економіки.
24. Основні принципи шведської моделі держави загального добробуту.
25. Криза держави загального добробуту і нові виклики соціальних реформ.
26. Перехід від капіталізму до соціалізму: реалізація силової моделі соціальної політики та її цілі.
27. Перехід від соціалізму до капіталізму: реалізація моделі соціальної політики переважно економічними методами та її цілі.
28. Зміна соціальної політики і нові функції владних структур. Об'єктивна необхідність перерозподілу існуючих функцій.
29. Сутність пенсійної реформи в Україні.
30. Поняття експертизи як процесу дослідження експертом питань, що потребують спеціальних знань. Етапи, технології та організації соціальної експертизи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бородкин Ф. М.* Третий сектор в государстве благоденствия // Мир России. — 1997. — № 2. — С. 67–116.
2. *Буджалов Ф. Э.* Современная социальная политика: между планом и рынком: Учеб. пособие. — М.: Гардарики, 1996. — 272 с.
3. *Быков С. В.* Социальная политика государства: Учеб. пособие. — Хабаровск, 1997.
4. *Введення в соціальну роботу: Навч. посіб. / Т. В. Семигіна, І. М. Грига, О. С. Шевчук.* — К.: Фенікс, 2001. — 288 с.
5. *Дідківська Л. І., Головка Л. С.* Державне регулювання економіки. — К.: Знання-Прес, 2002. — 214 с.
6. *Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення: у цифрах і фактах.* — К.: Мін-во праці та соціальної політики України; Пенсійний фонд України, 2002. — 45 с.
7. *Іванова О. Л.* Соціальна політика: теоретичні аспекти. — К.: Академія, 2003. — 107 с.
8. *Мельник А. Ф.* Державне регулювання економіки. — К.: Знання, 1994. — 358 с.
9. *Михальченко М. І.* Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. — Дрогобич: ВФ “Відродження”, 2004. — 488 с.
10. *Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 № 2017-III.*
11. *Радеєв В. В., Шкаратан О. И.* Социальная стратификация. — М.: Аспект-Пресс, 1996.
12. *Скуратівський В. А., Палій О. М.* Основи соціальної політики. — К., 2002. — 199 с.
13. *Смирнов С. Н.* Региональные аспекты социальной политики. — М.: Гелиос, 1999.
14. *Соціальні служби — родинні: розвиток нових підходів в Україні / За ред. І. М. Григи, Т. В. Семигіної.* — К., 2003. — 128 с.
15. *Социальная политика, уровень и качество жизни: Словарь.* — М.: ВЦУЖ, 2001. — С. 288.
16. *Спікер П.* Соціальна політика: теорії та підходи. — К.: Фенікс, 2000. — 400 с.
17. *Территориальные проблемы социальной политики / Под ред. Э. Б. Гилицкой, С. Н. Смирнова.* — М., 2000.

18. *Управление* социальной сферой: Учебник / Под ред. В. Э. Гордина. — СПб.: Изд-во СПб. ГУЭФ, 1998. — 289 с.
19. *Человеческое* развитие: новое измерение социально-экономического прогресса: Учеб. пособие / Под общ. ред. В. П. Колесова, Т. Маккинли. — М.: Права человека, 2000.
20. *Шаронов А., Ильин И.* Формирование системы государственных минимальных социальных стандартов // Экономист. — 1999. — № 1. — С. 48–56.
21. *Ягодка І.* Соціальна інфраструктура і політика: Навч. посіб. — К., 2000.
22. *Валлерстайн И.* Анализ мировых систем: современное видение мирового государства благосостояния и его социально-экономические основы: Сб. статей. — СПб.: Экономика, 1998.
23. *Луман Н.* Глобализация мирового сообщества // Социология на пороге XXI века: основные направления исследований. — М.: РУСАКИ, 1999.
24. *Ойкен В.* Основы национальной экономики / Пер. с нем.; Под общ. ред. В. С. Автономова и др. — М.: Экономика, 1996.
25. *Парсонс Т.* Понятия общества: компоненты и их взаимоотношения // TESIS. — 1993. — Т. I. — Вып. 2.
26. *Шилз Э.* Общество и общества: макросоциологический подход // Американская социология. Перспективы, проблемы, методы. — М.: Прогресс, 1972.
27. *Шумпетер Й. А.* Теория экономического развития // Истоки. Вопросы истории народного хозяйства и экономической мысли. — М.: Экономика, 1990.
28. *Яценко В.* Пенсійна солідарність по-американськи // Україна: аспекти праці. — 2001. — № 1.
29. *Social Policy* / Edited by Nick Manning. — Oxford: University Press, 1999.
30. *Social Policy and Social Justice. The IPPR. Reader* / Ed. By Jane Franklin. — Cambridge: Polity, 1998. — 316 p.
31. *Reading in Social Welfare. Teory and Policy* / Ed. By Robert E. Kuenne. — Oxford: Blackwall Publishers, 2000.
32. *Geyen R. R.* Exploring European Social Policy. — Cambridge: Polity, 2000.
33. *Pierson K.* Beyond the Welfare State? The New Political Economy of Welfare. — Cambridge: Polity, 1998.

34. *The Welfare State Reader* / Ed. By Pierson K. and F. Casteles. — Cambridge: Polity, 2000.

Додаткова

1. *Закон України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”* // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 48. — С. 409.
2. *Советский энциклопедический словарь*. — М., 1979. — С. 1275.
3. *Очилова А.* Стандарти нищеты // www.viperson.ru
4. *Елисеев А. А.* Социологическое содержание соотношения стандартов, права и морали // Вестник Московского ун-та. Сер. 18. Социология и политология. — 2005. — № 3.
5. *Волгин Н. А., Гриценко Н. Н., Шариков Ф. И.* Социальное государство: Учебник. — М., 2003.
6. *Политика доходов и качество жизни населения* / Под ред. Н. А. Горелова. — СПб.: Питер, 2003. — 653 с.
7. *Феоктистов Д. В.* Методология оценки уровня и качества жизни населения // Налоги. Инвестиции. Капитал. — 2002. — № 3–4.
8. *Конституція України* // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — С. 141.
9. *Ефремов Т. В.* Большой современный толковый словарь русского языка. — М., 2006.
10. *Социальная политика. Энциклопедический словарь* / Под ред. Н. А. Волгина. — М., 2005.
11. *Социальная структура и социальные процессы: Словарь-справочник* / Под ред. В. Осипова. — М.: Наука, 1990.
12. *Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною конференцією праці. Т. 1.* — Женева: Міжнародне бюро праці, 1996. — С. 554.
13. *Лагутін В. Д.* Політика заробітної плати у стратегії економічної стабілізації: Монографія. — Луцьк: Вежа, 2000. — 109 с.
14. *Глосарій з трудового права та соціально-трудових відносин (з посиленням на досвід Європейського Союзу).* — К.: Вид. дім “Стилос”, 2006.
15. *Социальный менеджмент* / Под ред. Д. В. Валового. — М.: Акад. труда и социальных отношений, 2000. — 392 с.
16. *Соціально-економічна захищеність населення України: Зб. матеріалів, підготовлених до міжнар. наук.-практ. конференції.* — К., 2000. — 406 с.

17. *Крентовська О. П.* Управління державними соціальними гарантіями в Україні: Автореф. дис. ... канд. екон. наук. — К., 2005.
18. *Соціальний захист населення України: Зб. статей / Державний комітет статистики України.* — К., 2007.
19. *Лібанова Е.* Соціально-економічна політика держави та її вплив на зміну соціальної структури суспільства // Україна: аспект праці. — 1999. — № 8. — С. 18–28.
20. *Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2001 році: Постанова Президента України від 31.05.02 № 0002100-02* — К., 2002. — С. 55.
21. *Єріна А. М., Мазуренко О. К., Кальян З. О.* Економічна статистика: Практикум. — К.: ТОВ “УВПК “Ексоб”, 2002. — 232 с.
22. *Суринов А. Е.* Доходы населения. Опыт количественных изменений. — М.: Финансы и статистика, 2000.
23. *Яценко Н.* Чому перлини задрібні? Про те, як стрімко багатіє країна суцільної бідності // Дзеркало тижня. — 2007. — № 37 (666).
24. *Праця України 2006: Статичний зб. // Державний комітет статистики України.* — К., 2007.
25. *Татарников А.* Оплата труда в странах с рыночной экономикой (Австрия, ФРГ, Швеция, Дания, Италия, Франция, США, Япония). — М.: Экономика, 1992. — 143 с.
26. *Бюджет України 2007 / Міністерство фінансів України.* — К., 2008.
27. *Закон України “Про статус ветеранів війни та праці” від 22.10.93 № 3551-ХІІ.*
28. *Закон України “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям” від 01.06.2000 № 1768-ІІІ.*
29. *Звіт про надання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім’ям: Форми звітності І-ДСД Міністерства праці та соціальної політики України за 2002–2006 рр.*
30. *Закон України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 21.11.92 № 2811-ХІІ.*
31. *Закон України “Про державну допомогу дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства” від 16.11.2000 № 2109-ІІІ.*
32. *Таршина О. С.* Формування державної соціально-економічної політики в Україні // Економіка та держава. — 2006. — № 3. — С. 63–65.

33. *Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.98 № 16/98-ВР.*
34. *Антропов В. В.* Социальная защита в странах Европейского союза. История, организация, финансирование, проблемы. — М.: ЗАО “Изд-во “Экономика”, 2006. — 271 с.
35. *Ярошенко І. С.* Право соціального забезпечення: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.
36. *Європейський кодекс соціального забезпечення.* Страсбург, 16 квітня 1964 р. Збірка договорів Ради Європи. — К.: Парламентське вид-во, 2000.
37. *Про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника:* Конвенція МОП № 128. — Женева: Міжнар. бюро праці, 1967.
38. *Закон України “Про загальнообов'язкове державне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18.01.01 № 2240-III.*
39. *Закон України “Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування” від 11.01.01 № 2213-III.*
40. *Закон України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 02.03.2000 № 1533-III.*
41. *Про сприяння зайнятості та захист від безробіття:* Конвенція МОП № 168. — Женева: Міжнар. бюро праці, 1988.
42. *Баранов Н. В.* Використання соціальних технологій в механізмі реалізації завдань соціальної держави // Актуальні проблеми економіки. — 2005. — № 8 (50). — С. 161–166.
43. *Розробка регіонального соціального бюджету: методичні рекомендації / За заг. ред. Ю. І. Єханурова; За ред. Н. П. Баранової, Н. М. Деевої // Центр перспективних соціальних досліджень Міністерства праці та соціальної політики і НАН України; Дніпропетровська обласна державна адміністрація; Дніпропетровська державна фінансова академія. — Дніпропетровськ: ДДФА, 2005. — 208 с.*
44. *П'єтерс Денні.* Вступ до основних принципів соціального забезпечення / А. І. Маслова (пер. з англ.). — Х.: Каравела, 2002. — 144 с.
45. *Зарубіжний та міжнародний досвід регулювання соціально-трудоких відносин та соціального захисту населення / Державна ус-*

- танова НДІ соціально-трудо­вих відносин / С. В. Мельник (ред.). — Луганськ, 2005. — 178 с.
46. *Прокопова Т. С.* Право соціального забезпечення та соціального страхування. — К.: Глобус, 2004. — 130 с.
  47. *Пашков А. В.* Европейская социальная политика. — К.: Глобус, 1999. — 132 с.
  48. *Акти* європейського права із соціальних питань: Збірник / Верховна Рада України; Комітет з питань соціальної політики та праці; Ін-т законодавства / В. М. Литвин (заг. ред.), В. О. Зайчук (упоряд.). — К.: Парламентське вид-во, 2005. — 542 с.
  49. *МОТ.* Международная конференция труда. Сессия (89; 2001; Женева) [Доклады]. — Докл. 6: Социальное обеспечение: вопросы, задачи и перспективы. — Женева: МТБ, 2000. — 101 с.
  50. *Фильев В. И.* Социальное страхование в России и зарубежных странах: Практ. пособие — М.: Бизнес-шк., 2005. — 176 с.
  51. *Сулейманов Г. В.* Социальное обеспечение и социальное страхование. — Ростов н/Д: Экспертное бюро, 2003. — 350 с.
  52. *Социальное обеспечение в странах Запада: США, Канада и Великобритания: Сб. обзоров / РАН; Ин-т научной информации по общественным наукам / О. Б. Осколкова (отв. ред), С. Л. Зарецкая (ред.-сост.), Л. Д. Капранова (ред.-сост.). — М., 2004. — 180 с.*
  53. *Мадиевский С.* Социальная помощь в Германии // Мировая экономика и международные отношения. — 2003. — № 1. — С. 42–43.
  54. *Социальное обеспечение в странах Запада: Франция, ФРГ, Италия: Сб. обзоров / РАН; Ин-т научной информации по общественным наукам / С. Л. Зарецкая (отв. ред.), Н. Г. Токарева (подгот.), А. В. Головина (подгот.). — М., 2006. — 148 с.*
  55. *Лебедева Л. Ф.* США: государство и социальное обеспечение. Механизмы регулирования / РАН; Ин-т США и Канады / В. А. Федорович (отв. ред.). — М.: Наука, 2000. — 144 с.
  56. *Демографические изменения и социальное обеспечение / МОТ.* Докл. 2. — Женева: МБТ, 2005. — 112 с.
  57. *Кон Р.* Координация служб здравоохранения и социального обеспечения. — Копенгаген: Изд-во ЮНИСЕФ, 2003. — 238 с.
  58. *Государственная политика и социальные условия / ЮНИСЕФ; Региональный мониторинговый доклад.* — Флоренция: ЮНИСЕФ, 2006. — 104 с.

59. *Влияние глобализации на социальное развитие* / ООН, Генеральная Ассамблея. Подготовительный комитет специальной сессии Генеральной Ассамблеи “Всемирная встреча на высшем уровне в интересах социального развития и достижения других целей: обеспечение социального развития для всех в условиях глобализации во всем мире”. — Нью-Йорк: ООН, 2004. — 116 с.
60. *Трехсторонняя декларация принципов, касающихся многонациональных корпораций и социальной политики*. — 3-е изд. — Женева: МТБ, 2001. — 30 с.
61. *Наклонов Д. Н. Методы реализации социальной защиты населения* / Санкт-Петербургский государственный ун-т экономики и финансов. — СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2006. — 217 с.
62. *Рынок труда и социальная политика в Центральной и Восточной Европе: Переходный период и дальнейшее развитие* / Всемирный Банк / Н. Барр (ред.). — М.: ИКЦ “ДИС”, 1997. — 495 с.
63. *Усиление социальной защиты и уменьшение уязвимости в условиях глобализации в мире: Докл. Генерального секретаря* / Комиссия социального развития. Сессия (39; 2001). — Нью-Йорк: ООН, 2001. — 31 с.
64. *Аксель Мерер-Функ. Здравоохранение в Федеративной Республике Германия. Факты, проблемы и предлагаемые реформы* / Ин-т им. Гете ИНТЕР НАЦИОНЕС. — 2004.
65. *Аксель Мерер-Функ. Страхование на случай необходимости по болезни или по старости в Германии* / Ин-т им. Гете ИНТЕР НАЦИОНЕС. — 2002.
66. *Аннетте Шельб. Страхование от безработицы. Одна из четырех опор системы социального страхования в Федеративной Республике Германия* / Ин-т им. Гете ИНТЕР НАЦИОНЕС. — 2002.
67. *Ветрова Н. С. Финансирование социальных программ в странах Запада*. — М.: Наука, 1993.
68. *Гиль С. С. Социальная работа в Германии. Индустрия и технология социальной политики* / Образование в социально-гуманитарной сфере Российской Федерации // Аналитический вестник Совета Федерации ФС РФ. — 2003. — № 2 (195).
69. *Корнаи Я. Дефицит* / Пер. с венгер. — М.: Наука, 1990. — 608 с.
70. *Ламперт Х. Социальная рыночная экономика. Германский путь*. — М.: Дело, 1994 — 640 с.

71. *Медведев В. А.* Процесс воспроизводства и становления социальной рыночной экономики. — Красноярск: Изд-во Красноярского гос. ун-та, 2000. — 160 с.
72. *Меннинг Н.* Социальная политика, рынки труда, безработица и семья // Мир России. — 1998. — № 1–2. — С. 71–92.
73. *Мюллер-Армак А.* Будущая конституция социально-рыночной экономики // Политэконом. — 1997. — № 3, 4.
74. *Павлов Н. В.* Современная Германия: Учеб. пособие по страноведению. — М.: Высш. шк., 2005. — 567 с.
75. *Политическая* культура и социальная политика: сопоставление между США и ФРГ при особом внимании к проблемам бедности. — М.: ИНИОН РАН, 1992. — 167 с.
76. *Роик В. Д.* Социальная защита: управление условиями и охраной труда (опыт зарубежных стран). — М.: Изд-во НИИ труда, 1992.
77. *Херманн-Пиллат К.* Социальная рыночная экономика как форма цивилизации // Вопросы экономики. — 1999. — № 12. — С. 48–53.
78. *Юрьева Т. В.* Социальная рыночная экономика. — М.: Рус. деловая лит. 1999. — 416 с.
79. *Снисаренко К.* Реформы системы социального обеспечения во Франции 1993–1997 гг. // Белорусский журнал международного права и международных отношений. — 2004. — № 4. — С. 65–67.
80. *Пашков А. В.* Европейская социальная политика. — К., 1999. — 132 с.
81. *Конституція* Республіки Польща та Регламент Сейму. — Варшава, 2003. — 207 с.
82. *Інституційні* основи суспільно-економічних та ринкових перетворень у Польщі. — Л.: Вид-во Львівської комерційної академії, 2003. — 48 с.
83. *Обратить* реформы на благо всех и каждого. Бедность и неравенство в странах Европы. — Вашингтон: Всемирный Банк, 2001. — 493 с.
84. *Младін Анастолів.* Система медичного забезпечення в Болгарії: ретроспектива та перспектива. — Софія, 2007. — 110 с.
85. *Кабаченко Н.* Європейський союз: проблеми соціального захисту // Вісник Національної академії управління при Президентові України. — 2006. — № 2. — С. 281–284.

86. *Матвиенко В., Микульский К., Пахомов Ю., Шаронов А., Лайкам К.* Социальная политика в постсоциалистическом обществе: задачи, противоречия, механизмы / Международная ассоциация академии наук; РАН / К. Микульский (отв. ред.). – М.: Наука, 2001. – 647 с.
87. *Гонтмахер Е. Ш.* Социальная политика в России: уроки 90-х. – М.: Гелиос АРВ, 2000. – 336 с.
88. *Социальная помощь на пути к адресности: Сборник статей / Под ред. М. И. Люборакиной.* – М.: Фонд “Институт экономики города”, 2002. – 89 с.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Соціальна політика”	4
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Соціальна політика”	5
Питання для самоконтролю.....	14
Теми контрольних робіт.....	17
Список літератури	19

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>Л. С. Тоболіч</i>
Комп’ютерне верстання	<i>Н. М. Музиченко</i>

Зам. № ВКЦ-3993

Формат 60x84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*